

Першы рік на пості методіка русиньского языка і літературы

(Розговор із методіком русиньского языка і літературы Мгр. Марек Гай.)

Мгр. Марек Гай з Міджілаборець є єдным із першых абсолвентів високошкольскогo штудійногo програму Учiтельство про I. ступiнь основнои школы з росшыреним навчанем русиньского языка на Пряшiвскiй унiверзитi. Од скiнчiня високои школы (2002) є учiтелем Основнои школы М. Сопыры в Радванi над Лабiрцєм (окр. Мiджiлабiрцi), на якiй вдяка нѐму ся поступно завело навчання русиньского языка, а то нелем на першiм, але i на другiм ступню ОШ. Тыж вдяка нѐму iнтерес о даный предмет на радванскiй школi має ступаючiй тренд, окрем того школярi той школы ся стали актiвными дописователями нелем новоствореногo школьскогo часопису Русначок, але i традичнoй молодежнoй прилогы Народных новинок – Русалкы. Як квалiфiкований учiтель русиньского языка iз вiсемрiчнoв педагогiчнoв практиков, а уж i автор русиньских учебникiв, од зачатку минулогo школьскогo року 2009/2010 М. Гай ся став методiком того предмету Методiчно-педагогiчногo центра у Пряшовi. В тых днях минув першы рік ѐго дiяльства на тiм постi, у звязи з чiм сѐме панови Гаѐви поставили пару вопросiв.

• Пане Гай, як оцiнюете першы рік на постi методiка русиньского языка i літературы?

– Iз першым роком дiяльства на постi методiка русиньского языка i літературы про ОШ i СШ, респ. учiтеля контiнуалнои освiты учiтелiв, єм цалком спокiйный. Што поважую за найвѐще позитiвне є факт, же єм дiстав простор глубше ся зорьентовати в проблематiцi народностногo школства як комплексу окремых проблемiв у звязи iз процесом i актуалными змiнами в школствi в СР. Не менше потрiбне є споманути i то, же аплiковати познание на условiя i специфiчности русиньского народностногo школства конкретно, за тот рік єм iщi не стиг зреалiзувати подля своiх представ. Тото, вiрю, прийде в найближшiм часi.

• Што ся Вам подарило а што нiт iз напланованогo зреалiзувати?

– На початку своiй роботi єм собi не давав много iдеалiстiчних задач. Тоты главны ся мi але подарило зреалiзувати. Думам собi, же найвѐкшым проблемом нашогo школства є факт, же старостове сел, директоры школ, родiчi i дiти сѐм барз мало iнформованы о тiм, якы можности i выгоды приношає навчання народностногo языка про iх школу. Новый школскый закон понукає можность навчати русиньскый язык як окремый предмет в рiзних варiацiях i формах, а што є найважнiше, **кажда школа може за навчання того предмету здобыти пiдвышении коефiциент на єдногo школяря, а то на 1,08-насобок становленогo основногo коефiциента** (што в практицi при рахованню коефiциента значiть про школу, яка має до 150 школярiв, ѐго змiну з 1,495 на 1,62), i хоць iде о словеньску школу, де русиньскый язык ся учiть

лєм єдну годину в тыждню.

В першiм роцi роботы методiка єм ся снажив зробити штось конкретного главно про пiдвышiня iнформованости учiтелiв русиньского языка i літературы, i, самособов, нелем iх, i систематiчно iм дiстрибувати iнформацiї важны про iх роботу посередництвом новостворенои iнтернетовой сторiнки методiка www.rusinskyazyk.estranky.sk, котра, як ся поступно указує, є вгодным i ефектiвным медiом на комуникацiю. Вдяка тому приступ к iнформацiям о легiслатiвi i можностях навчання русиньского языка має каждый староста, директор школы i учiтель. Позитiвно оцiнѐваны были i дакотры далшы рубриky

той сторiнки,

ЗАЧАТОК ШКОЛЬСКОГО РОКА

в котрiй учiтелi можуть в ходi школскогo року собi стяговати основны презентацiї, планы лекцiй, учебны основны, штандарды i плани, то значiть вшыткo потрiбне про процес навчання русиньского языка.

Значiть, актiвна комуникацiя i конзултация з учiтелями была на програмi дня моєй роботы методiка в минулiм роцi, а так то буде i в будучности. Таку же комуникацiю єм вiв iз представителями окремых русиньских органiзацiй, старостами сел i директорами окремых школ в рiгонi. Iх выслiдком є **далша нова школа, в котрiй ся од школскогo року 2010/2011 розпочiнає навчання русиньского языка**. Є то ОШ в селi Кална Розтока (окр. Снина), де ся iз 18 школярiв школы на навчання русиньского языка приголосило 15. Дiло ся зачiнає i дякуючi директорцi школы Мгр. Марцелi Руняниновiй.

Далшый проблем, котрый треба было рiшати, є уж традичный – потреба квалiфiкованои освiты учiтелiв з прак-

може не знають тоты новы змiны аплiковати до педагогiчногo процесу в iх школi. Но думам собi, же в часi, коли до малых сiльских школ ходиє з рока на рік менше школярiв, наслiдком чоготы школы поступно заникають, є заведжiня хоць лєм єднои години русиньского языка до навчалногo процесу дорогов, котра може фiнанчно допомогти екзистенцiї таких школ.

Як тоды згорнути тот комплексный вопрос? Хотiв бы єм таксамо апеловати i на екзистуючi русиньскы органiзацiї на Словеньску, жебы собi усвiдомили як систематiчно ся на Словеньску забыває на русиньске школство. Є якбы на другiм мiстцi перед культурными акцiями i фестивалями. Но мусиме собi усвiдомити, же кiдь то так буде продовжовати, закурто прийде час, коли ся на русиньскы фестивалы i культурны акцiї будуть сходити уж лєм Словацi, бо Русинiв не буде. Таке неперспектiвне думання i наша властна нерозумность нас закурто приведе до такой сiтуацiї! Сучасна молода генерацiя Русинiв є переважно неграмотна у властнiм материньскiм языку, не познать свою iсторiю а тото я поважую за проблем, котрый в iнтересах русиньской народнои перспектiвы бы ся мав рiшати прiорiтно.

• Што Вас чекає в найближшiм перiодi?

– В найближшiм часi бы єм ся хотiв замiряти в своiй роботi на то, што є потрiбне про стабiлизацию i пiдвышiня кiлькосты школ з навчалным языком русиньскым i з русиньскым языком навчання. Главный проблем вiджу в недостаточнiм iнформованю о вшыткых можностях навчання. I зато ся рихтую навщiвити выбраны основны школы в русиньскiм рiгонi i особно дiскутовати о тых можностях з директорами школ i старостами сел. Вiрю, же i на основi того ся чiсло школ, в яких ся учiть русиньскый язык, буде все пiдвышовати. Контiнуална освiта учiтелiв є моєв другов прiоритов, жебы i учiтелi русиньского языка мали чутя, же iх намага мать хосен в подобi росшырѐваня квалiфiкацiї i здобыта кредитiв. А в непослiднiм рядi треба ся буде занимати тыж вопросом заложiня русиньской iнтернатнои школы i здобывання фiнанцiї про русиньскы народностны школы iз европских фондiв.

За розговор подяковав **А. ЗОЗУЛЯК**, фотка: автор

сы. В тiм школскiм роцi бы ся мав зреалiзувати проект iновачнои освiты про учiтелiв русиньского языка, де будуть мати можность ся перешколити за помочи квалiфiкованых лекторiв i будуть мочи таксамо за то здобыти кредиты. В тiм часi є на акредитацию предложении проект споманутого освiтногo програму, якый вiрю, же ся зачне зреалiзувати од другого пiврока того школскогo року.

• На основi здобытых iнформацiй як оцiнюете актуалну сiтуацiю в розвитку русиньского школства на Словеньску?

– Тото є мiцно комплексный i в русиньских кругах, нажаль, пiдцiнѐваний проблем. Тяжко мож бiсiдовати о дякiм розвитку в часi, коли нам поступно заникають i тоты школы, де ся русиньскый язык учiть, або ся недавно учiв. Треба собi положити вопрос: чом то так є?

З праксы знам, же бiвше чiсло директорiв школ ся на тот проблем не смотриє сердцѐм, жебы заховати наш язык i iдентитету, учiти iсторiю нашу молоду генерацiю, але лєм барз прагматiчно – на першiм мiстцi сѐм про них фiнанцiї. Но як єм уж высше споманув, **за навчання русиньского языка каждая школа може дiстати бiвшый обѐм фiнанцiй**, лєм директоры то будь не знають, або ся до того дiла боять наповно пустити з рiзличных прiчин – боять ся реакцiї родiчiв, школярiв, цiлои громады, або

Іншпірація до будучности (5)

Минули понад два місяці од скінчіня першого річника *Studium Carpato-Ruthenorum* – міжнародной літній школы русиньского языка і культуры на Пряшівській універзиті в Пряшові. Акції, яку штаб організаторів під покровительством Інштитуту русиньского языка і культуры ПУ інтензивно приправлєвав скоро еден рік, жебы ей три тыждні (14. 6. – 4. 7. 2010) были на якнайліпшій уровни і жебы ей участници з Пряшова одходили спокійны, а самособов по часі за ту назад вертали.

Мож повісти, же першый річник акції був сондажний – а може такыма сама будуть іщі й найблизшы річники – зато організаторам залежало на тім, жебы просондовали погляды першых участників школы на ей

АНКЕТА

програм, то значить на процес навчання і супроводны акції. З тым цілєм приправили анкету зложено з 11-ох вопросов, відповіді на які можуть ся стати про них іншпіраціов до будучности при будованю програму далшых річників. А было бы добрі, якбы ся стали іншпіраціов і про бівшу кількість домашніх потенціалных адептів того проєкту, цілєм якого є учіти ся і пропаговати -списовный русиньский язык, русиньску історію, артефакты русиньской культуры... З тым заміром сьме вирішыли – зо згодов авторів – поступно публікувати їх відповіді на поставлены вопросы в Народных новинках і зарівно ближе представити участників першого річника літній школы. Днесь на вопросы відповідають дві участнички зо США – **Бц. Емі Біллчек Метзендорф** (1975) і **Елізабет Лінч** (1981), обидві з Пеннсілвенії, і **Вера Гаммер** (1947) з Відня (Австрія).

1. Професія/Освіта:

Емі Біллчек Метзендорф: менеджера незисковик активіт; титул „бакаларь“ з історії, англійского языка і психології здобыла на Штатній універзиті в Янг’ставні (Огайо)

Елізабет Лінч: студентка

Вера Гаммер: студентка славянських языків (російского, українського і словацького) на Віденській універзиті

• Емі Біллчек Метзендорф

2. Походжіня: мате русиньске коріня? (Кідь нїт, то яке?):

Е. Б. М.: „З трєх четвертин ем русиньского походжіня а з едной четвертины італіаньского. Моя родина має коріня в Гажині над Цірохов, Крижах, Лукові і Лютині.“

Е. Л.: „Я в общім не маю славянське коріня. Моя родина походить з англо- і германофонных країн і жыє в США мінімално од 60-ых років 19. стороча.“

В. Г.: „Маю автрійске коріня.“

3. Знали сьте передтым дашто о Русинах?:

Е. Б. М.: „Не знала ем русиньску історію ани язык. Што ем знала, то были дакотры традичны їдла із „старого краю“, котры варила або пекла моя бабка, знала ем, же сьме візантсько-католицькой віры, але не знала ем ніч з історії той церькви.“

Е. Л.: „Даякы інформації о Русинах ем мала іщі перед моім приходом на літню школу русиньского языка і культуры.“

В. Г.: „Знала ем, бо ем взяла участь на семінарї у Відню під назвов „Є русиньский язык новым выходославянським языком?“, котрый вів професор Михаел Мозер.“

4. Чом сьте ся приголосили на Studium Carpato-Ruthenorum?:

Е. Б. М.: „Хотїла ем ся дізнати веце о історії і культурі моїх предків.“

Е. Л.: „Хотїла ем ся дізнати веце о Русинах – а найліпшый спосіб є спознавати їх прямо – а таксамо хотїла бы-м ліпше порозуміти русиньску поезію, котру ем прочітала.“

В. Г.: „Хотїла ем порозуміти русиньській культурі і історії, бо буду писати дипломову роботу о русофільских тенденціях міджі Русинами.“

5. Є про Вас русиньский язык тяжкый?:

Е. Б. М.: „Гей, русиньский язык ся мі відить тяжкый. Є то і зато, бо в США ся славянськы языки на основных і середніх школах не учать, але переважно романьскы, я ся учїла іспаньский і французький. Зато азбука мі є цалком чужда. Години почас літній школы не вів учитель, який вольно бісїдує по англійцькы, зато высоке темпо было про мене барз тяжке і фруструюче.“

Е. Л.: „Нїт, бо азбуку знаю і учу ся російский язык.“

В. Г.: „Не барз, бо знаю азбуку і штудую далшы славянськы языки. Але словник наїсто є потрібный.“

6. Як оцінюєте цілкову уровень першого річника Studium Carpato-Ruthenorum? (плусы, мінусы):

Е. Б. М.: „За плусы поважую: екскурзії, можливість чути язык предків, можливість відіти де і як жыли мої предки, выгядну положу універзиты, інтернату і їдалні, приемный колектив учителїв і організаторів з людьским приступом. Мінусы: абсенція

англійцько-русиньского словника, хыбила мі англійцько-русиньска табличка із часованєм часослов і склонєванєм назывників, хыбила мі публікація о русиньській історії в англійцькым языке, супроводници мали знати вольно бісїдовати по англійцькы, жебы сьме не мусили комуніковати через тлумачників, роспис програму екскурзій мав быти подрбнішый, жебы участници знали – де і як довго ся група стримле, жебы ся в припадї потреби могли к ній придати пізнїше.“

Е. Л.: „Была ем приємно несподївана уровнєв організації і приправы курзу. Професоры были барз добры і їх робота была на высокій уровни. Кажда часть нашого перебування в Пряшові была зорганізована так, жебы сьме могли жыво Русинів якнайліпше порозуміти.“

В. Г.: „Цїлкову уровень першого річника літній школы оцінюю позітивно, любили ся мі главно години історії.“

7. Пасовала Вам така форма навчання?:

Е. Б. М.: „Години русиньской історії могли быти ліпшы, кібы був к діспозиції учебник або холем дателнішый перегляд з мапами у формі назорных помічників („hand-out“). Години конвєрзації ся зась стримовали тым, же учителька вольно не говорила по англійцькы. І ту бы были вгодны назорны помічники. Але думам, же менї бы пасовала група про абсолютных зачаточників, яка на першім річнику не была отворена, т. є. таких, котры не знають ниякый славянськый

• Елізабет Лінч

язык, ани азбуку. Години професора С. Пюа были хосенны на ілюстрацію того, як язык фунгує, лемже я не знам азбуку, также і то было про мене барз тяжке. Любило ся мі, же на єго годинах сьме мали назорны помічники, але была бы ем радше, кібы были переложены до англійцького языка і кібы був к діспозиції тыж учебник.“

Е. Л.: „Гей, была ем спокійна.“

В. Г.: „Гей, але словник мі досправды хыбив.“

8. Што, подля Вас, бы ся могло змінити при організованю далшых річників? (Вашы пропозиції):

Е. Б. М.: „Мав бы быти к діспозиції подрбнішый роспис екскурзій із становленым часом про каждую дестінацію а як настане зміна, участници бы мали дістати наново выдрукованый скорігованый програм. На годинах мі хыбили матеріалы. Дакотры участници потребуєть шпєціалну страву

• Вера Гаммер

а кідь ся мають стравовати в їдалні, мали бы мати можливість выбрати собі з їдел, подобно як штуденты універзиты. В програмі мі хыбили перервы, жебы менше діспонованы участници могли добігнути остатніх. На екскурзіях бы мали участників спроваджати люде, які вольно говорять по англійцькы, жебы ся не мусило комуніковати через тлумачників.“

Е. Л.: „Привїтала бы ем, як бы в програмі курзу было веце часу на домашні задачі.“

В. Г.: „Пріяла бы-м веце годин з языка а тыж еден вольный день в тыждню або холем вольный час пополудню.“

9. О котры дісципліны з карпато-русиністкы бы сьте в будучности мали інтерес?:

Е. Б. М.: „Пріяла бы-м години з подрбной русиньской історії в розлічных етапах – рання, середнєвічна, нововічна історія і сучасность, а таксамо години з русиньского языка про абсолютных зачаточників, котры не знають азбуку. Тыж бы-м привїтала курз заміряный на то, як чоловік може выгядати своє коріня і предків на Словенську.“

Е. Л.: „Не знам, вшытко ся мі відить інтересне.“

В. Г.: „Інтересовала бы ня література, язык і музика.“

10. Як сьте были спокійны із супроводныма акціями проєкту? (Вашы далшы пропозиції):

Е. Б. М.: „Екскурзії ся мі барз любили. Ведно з годинами історії то была моя найоблюбєніша часть цілой літній школы. Думам, же є барз важне на властній скорї зажыти і відіти, де Русины жыли і де ся одбывала їх історія.“

Е. Л.: „Екскурзії были барз добры. В будучности бы-м хотїла зайти і на Україну.“

В. Г.: „Вшыткы екскурзії ся мі барз любили.“

11. Взали бы сьте участь на такім проєкті і в будучности?:

Е. Б. М.: „Гей, пришла бы ем зась, але тогды, кідь ся програм кус спома-лить і курз ся натягне – наприклад, і на цілый семестер.“

Е. Л.: „Кідь ся буде дати, наїсто прийду.“

В. Г.: „Не ем сі іста, але скорїше собі думам, же бы ем і цалком рада пришла.“

Приправила: **А. ПЛІШКОВА**
Фоткы: **А. З.**

Вершы мої, вершы,..

де я вас подію?
Лем поміджі людей,
як зерно вас россію.

Не знам, же ці впадуть
на уродне поле,
думам, же не будуть
на біду і горе.

Вершы мої, вершы,
барз вас велё пишу,
може не єдного
у жалю потішу.

То є мотто публікації *Квіткы з моєї загородкы* русиньского народного поета – **Николая ГВОЗДЫ**, котрого сердце добило 3. септембра 2010 і був похований у родній Ладомировій (окрес Свідник) 5. септембра 2010. Перестала грати єго поетічна ліра...

Николай Гвозда ся народив 1926 в Ладомировій в бідній рольницькій родині. Єго нянє одышов до Аргентини за роботом два місяці перед єго народжінєм. Зо своїм нянєм ся за свого жывота Николай не стрітив. Выростав з мамов а свої дїтські роки перебив у ладомирівскім православнім монастирю. Там здобыв освіту, шырокий розгляд, што му помогло в єго жывоті. По скінчіню школы зачала ся єго кривуляста путь жывотом. Спершу був робітником, який помагав при будованю штатных путей а од 1942 року ся зачав учіти за автомеханіка у фірмі Ванчуры у Крайній Полянї. Н. Гвозда з вдячностєв споминав на свого учителя, Чеха Ірку Главічку, котрый го много навчів.

Осінні фронтовы дні Н. Гвозда переживав в евакуації у Фінтіцях коло Пряшова. По навернутю домів, чекали вшиткых Ладомирчанів дні голоду, холоду і грозьбы од воєньской муніції. Было треба побудовати нову хыжу, бо стара была знічена. Наперек вшиткым тяжкостям Николай Гвозда нашов у собі достаток сил і в Кошіцях докінчів курс автомеханіка і здобыв шоферську легітимацію із визнаменанєм. Потім наслідвала, не двойрічна воєньска служба, але лем пятьмісячне воєньске цвічіння, бо Николай був єдиним жывителем родини.

Од 1951 року аж до одходу на пенсію Н. Гвозда робив як шофер автобусу ЧСАТ у Свіднику. Ходив на різних лініях Свідницького окресу, стрічав ся із множеством людей і часто выслушав їх судьбы, позоровав жывот і красы родного краю. Выслідкы того познання і природный талант были основов того, же Николай Гвозда вшитко віджене, почуте і пережыте формуловав до стихів, котры публіковав у заводных новинках „Доправак“ і в українських новинках „Нове життя“. Выступав у розгласовых релациях СРО у Пряшові. За вызначной помочи літератів І. Мациньского і Г. Рудловчакowej Николай Гвозда выдав два самостатны українскы зборники поезії: „Маковицькі дзвіночки“ і „Сільські одповіді“. По „ніжній“ революції вышли му далшы два зборники, але уж в єго роднім русиньскім языку: *Квіткы з моєї загородкы* (Пряшів: Русиньска оброда, 2002) і *Сповідь Русина* (Пряшів: Світовий конгрес Русинів, 2006). Єго поезія ся дістала і до таких колективных зборників, як: „Зелений віночок – червоны квіточкы“, „Карпати піснею вчаровані“ і русиньского – „Тер-

Николай Гвозда

нёва ружа“. Свої стишкы до кінця свого жывота публіковав у свідницькій періодичній пресі, але і в русиньских *Народных новинках*.

Нажаль, веце нас не порадує далшыма поетічными рядками, уж не высловить свої погляды, думкы і пережываня...

Вічная єму память!

- р -

Ці досправды сьме такы убогы?..

21. авґуста 1991 вашы і нашы *Народны новинки* зачали выходити як друге періодікум в русиньскім языку (по часописі *Русин*) на Словеньску. То значить, же тот рік є зарівно двадцятим річником выдаваня того періодіка, на сторінках якого за тот час было опублікованых много интересных і цінных статей, поглядів, пропозицій, одпрезентовав і сформовав ся ряд дописовательских, але тыж писательских талантів, выпрофіловало ся пару русиньских редакторів, які в кождім новім числі формовали і култівовали норму русиньского списовного языка. Доволиме собі повісти, же *Народны новинки* в русиньскім народностнім контексті все были думкотворным медіом, в якім все і без вынятків мала місце слобода прояву. Властно, з тым цілєм vznikли і тым были позначены роки їх выдаваня, жебы слободно повісти правду і дати простор на слободне выповіджіння той правды в першій ряді о нас Русинах, о нашій історії, языку, културі, народній ідентичности і народных ділах в общім, але тыж на сформованя візій до будучности. Перегортаючі старшы числа і річники *Народных новинок*, в кождім числі читатель може обявити дяку статью, яку з великим интересом собі прочітать зась. Так як і мы, і зато, дороги читателі і дописователі, попозерайме ся ведно до нашой ретроспективы, а тым і до 20-річної історії нашого періодіка, нашого думаня, поглядів і візій – через рубріку *РЕТРОСПЕКТИВА* – 20. Тепер публікуєме першу статью під назвов *Ці досправды сьме такы убогы?..* (Статі будеме публікувати подля актуалных правил правопису.)

„А як хтось захоче скривдити їх,
то огонь выйде з уст їх і пожере
неприятелів їх“
(Откровеніє Св. Іоана Богослова, Гл.
XI, 5).

Конечно ся зъявили новы новинкы. Конечно ся зламав монопол на інформацію і, може дасть Бог, нашы люде будуть мочі ся дізнати штось і з другого боку. Никому не треба говорити а наісно і никого пересвідчовати, же наша народна нива „стоить опущена так, як скала сива“. Заникли школы, распала ся література, заникає преса. Дамоклів меч вісить над іншыма інституціями. При кождім списованю людей нас є менше. А што робиме мы? Так велё, же конечный выслідок є кождый день мінусовый.

Звыкли сьме собі на монопол. Монопол влады єдної партії (у нашій руснацькій кошарі монопол влады єдиной організації КСУТ – СРУЧС), монопол на інформацію: правда є лем то, што за правду поважує монополна організація; монопол на културу: лем така култура мать право на жывот, котру схвалює монополна організація. Монопол на правду, окреме

на правду історичну. Придворны історіци пишуть лем таку історію, яка выгодна монополній організації. „Так было і так будет после,“ як говорить поет. Монопол на демокрацію, монопол на літературу, монопол на вшиткы. І, не дай Боже, як хтось отворить уста і запохыбує о тім...

Потій баршановій революції і в нашій кошарі зачали люде помалы роздумовати, зачали позерати навколо себе, і, о біда, заложыли нову організацію – *Русиньску оброду*. І посыпали ся огонь і сіра на головы неслухняных. „Як то? Чому? Хто дозволив? Які русини? Яка русиньска мова? Нема! – І бути не може!“ Читаш таке в новинках і выначудовати ся не можеш. Але таке історія уж знає: „Никакой українской мовы не было, нет и быть не может!“ Читаш і роздумуєш: Чом така ненависть до новой організації, яка ніч інше не хоче, лем розбудити народну свідомость, сумліня народу, вернути ся на „кругы своя“ і захранити, што ся іщі захранити дасть. Може, Українці так компензують свій многовіковий утиск? Але то пишуть не Українці з України, а нашы люде,

РЕТРОСПЕКТИВА – 20

котры нас так усердно українізовали, аж нас скоро пословачили. Читам і споминам собі на **Володимира Виниченка** і єго книжку „Відродження нації“. Боже, кілько аналогій. Цітую ориґінал: „Вся історія відносин між Москвою та Україною... з моменту злуки цих двох держав є планомірне, безоглядне, безсоромне, нахабне нищення української нації всякими способами, вщерть до стертя всякого сліду її, щоб навіть сліду її не лишилось... Інтелігенція мусила завмерти, коли було знищено всі джерела її походження: школу, мову в урядуванні, літературу, безграмотний, знесилений, оплутаний законами й державними апаратами визиску. Він уже забув свою історію... свої великі установи... Здавалось, зроблено було все чисто: закопано, засипано, землю на могилі виглажено й пісочком присипано. Ніякої української мови не було, нема й бути не може, – сказав один з видатних російських могильщиків України, притоптуючи ногами землю на могилі. І дійсно... щоб надрукувати українську народну пісню, треба було перекласти на латинську

або французьку мову. Отже, ніби повна смерть нації“. (Репринтне відтворене видання 1920 року. Київ, ВПЛУ, 1920).

Досадыте на місто московский, російский – український, намісто український – русиньський, і маєте. Історія ся повторяє, але на другім народі і в іншій сторочу. Іщі не так давно нашы народны пісні перекладали на український язык, у радіу при розговорах писали нашым ґаздам одповіді по українськы, а потім з того выходили не розговори, але естрады.

Якось ся не подарило Москві пересвідчити Українців, же они не суть ніч інше лем малы Русы, як нашы пряшівскы Українці силов-моцов наш народ хочуть пересвідчити, же они не Русини, але Українці. Або як читам у „Заяві учасників українознавчої конференції“, мы ніч інше, ани веце, ани менше, лем „найменший брат“. А уж сьме ту. „Прийдіть і подивітьсья, простягніть руки співпраці та полюбіть нашого найменшого брата.“ (Нове життя, ч. 25/1991). Та хто сьме то властно: Українці, ці найменшы брата? Русине, не рыпай ся, бо ты лем менший брат. Як ся не подарило Москві пересвідчити Українців, же они не суть Українці, але Малоросы, так нашым українізаторам, якбач, не подарило ся пересвідчити Русинів, же суть Українцями. Же не маме свій язык? Може. Наш прекрасный язык – у наших співанках і приповідках, у наших матерей і няньків, баб і дідів, лем ся нам треба до них вернути. Не страше нас, же то лем фантазмаґорія. Перед 150 роками Словаків страшыли тым самым. А тепер мають свій язык, бо їх інтелігенція служыла свому народу, а не прислуговала чуждім.

(Продовжіння на 4. стор.)

СПИСОВАНЯ ЛЮДЕЙ 2011

Коло того летаку рады бы сьме публікували все даяку статью на высше уведжену тему, также Вас, наши милы читателі і дописователі, просиме писати статі к тій про Русинів важній події і посылати їх до редакції. За вшыткы статі допереду дякуеме.

А. ЗОЗУЛЯК, шефредактор

Ці досправды сьме такы убогы?..

(Закінчїня із 3. стор.)

Взникла нова організація і зачало ся. Наперед шепотом, пак голосніше, а тепер уж з гістеричним криком. Зачав ся глядати неприятель. Зачали твердити, же Русинів нїт, то лем пару підплачених зрадців, по перше Московов, як твердить О. Мишанич і „ще одна імперська лінія“, по друге: Прагы і Братїславы, то уж істо знать М. Мушинка. Холем так твердили в новинках „Українське слово“, якы выходили в Парїжу. Через парїжскы новинкы глядають у Москві шпіонів. А то методов: тисяч раз повторєвана неправда стає ся правдов. Уж їм няк не мішає, же з В. Турка зробили артїсту УНТ. А в далшых своїх „ставленнях і проголошеннях“ переплавали море. Тепер неприятелів і шпіонів нашли аж в Америці і Канаді. А як до того прирахуеме Будапешт, то уж нам хыбить лем Африка і Австралія.

Хвала Богу, зачали выходити новы новинкы. Народны новинкы. Вірю, же будуть наїсно народныма. Же будуть правдивы, плуралітны і толерантны. Же буде в них веце політичної і людської культуры. Же не будуть ани протиукраїнскы, ани протичіньскы. Же стануть ся противагов „Новому життю“ і будуть доступны і іншым, як монополным поглядам. Же кідь буде потреба, дадут простор і конштруктивним українським і російським голосам, бо у „Новім життю“, нажаль, із „Голосу Русинів“ ся став голос єдного Українця.

Же ся не знизать к гляданю неприятелів і шпіонів у Кисві, Парїжу, Мнїхові ці Вашингтоні. Же своєв позиціов у каждім числі будуть доказовати, же Русины суть народом культурным, котрый знає жыти у згоді і мірі зо вшыткыма народами, тым скорше із своїма братами-Українцями. Же будуть выходити на язык, якому будуть розуміти вшыткы, а не лем громадка выволєных.

Щастливой Вам дороги!

Ярослав СИСАК

(Народны новинкы, ч. 1, 21. август 1991, с. 2.)

Інштїтут русиньского языка і культуры
Пряшівской універзїты
Вас позывать на

ДЕНЬ ОТВОРЕННЫХ ДВЕРЕЙ

– 3. річник презентації культуры Русинів
у вшыткых областях їх культурно-
сполоченьского жывота,

котрый буде 14. і 16. септембра 2010 од
9.45 год. у Высокошкольскім ареалі ПУ в
Пряшові, ул. 17. новембра 1, аула 97.

НАРОДНЫ НОВИНКИ

Выдавать Русин і Народны новинкы. Реалізоване з фінанчнов підпоров Міністерства культуры СР – програм Культура народностных меншын 2010. Шефредактор: Мгр. Александер ЗОЗУЛЯК, редакторкы: ПгДр. Кветослава КОПОРОВА, ПгДр. Марія МАЛЬЦОВСКА, языкова редакторка: доц. ПгДр. Анна ПЛІШКОВА, ПгД. Adresa:

Ľudové noviny, Duchnovičovo nám. 1, 081 48 Prešov, SR. Tel.: 0905 470 884. Регїстрачне ч. EV 327/08, МІС 49 438. Опублікованы погляды дописователів не мусять быти згодні з поглядами редакції.

Адреса новинок на интернеті: www.rusynacademy.sk,
<http://narodny-novynky.presov.sk>, E-mail: rusyn@stonline.sk

Я РУСИН БЫВ, ЄМ І БУДУ, А ПРИ СПИСОВАНЮ ЛЮДЕЙ У МАЮ 2011 НА ТО НЕ ЗАБУДУ!

ŠTATISTICKÝ ÚRAD SLOVENSKEJ REPUBLIKY ШТАТІСТІЧНЫЙ УРЯД СЛОВЕНЬСКОЙ РЕПУБЛІКЫ

SCÍTANIE OBYVATEĽOV, DOMOV A BYTOV 2011 SODB SL-O
СПИСОВАНЯ ОБЫВАТЕЛЕВ, ДОМІВ І БІТІВ 2011

Vyplni sčítací komisár Выполнивъ списуочий комисар

Okres: _____ Č. sčítacieho listu: _____

Č. domu: _____ Č. budovy: _____

Kódy vzťahov: _____

LIST OBYVATEĽA
ЛИСТ ОБЫВАТЕЛЯ

VZORY VYPLNENIA ПРИКЛАДЫ ВЫПОЛНЕНИЯ

Справный údaj Чыбный údaj
1 2 3 4 5 6 7 8 9 0

1. Druh pobytu Способ перебивания
trvalý - прїтєпный
trvalý - dočasny
dočasny

2. Vzťah k bytovi Связь к жилью
manžel, manželka
druh, družka
syn, dcéra
zaf, nevesta

3. Dátum narodenia Датум народження
deň, deň / mesiac, mesiac / rok

4. Pohlavie Поглавя
muž / žena

5. Rodinný stav Родинный став
slobodný, slobodná
ženatý, vydatá
rozvedený, rozvedená
vdovec, vdova

6. Dátum sobáša Датум вїччания
mesiac, mesiac / rok

7. Poradie manželstva Порядок наслідования
манжелства

8. Počet živo narodených detí Число живо народженных дітей
Vyplňujú len ženy

9. Štátne občianstvo Штатне обчанство
SR / CP / iné

10. Národnosť Народность
slovenská / česká / rusínska / ruská / iná

11. Materinský jazyk Материнський язык
slovenský / český / rusínsky / ruský / iný

rusínsky / русиньский / український

rusínska / русиньська / українська

„ЯК ЛЮДЕ СЛОБОДНЫ ЖЫТЬ ХОЧЕМЕ
З ВАМИ, РУСИНЫ ЖЕЛАЮТЬ БЫТИ РУ-
СИНАМИ, СВОЮ ЦЕРЬКОВ, ЯЗЫК, ОБЫ-
ЧАЙ ХРАНИТИ, ЧІМ НАС БОГ СОТВОРИВ,
ТЫМ ХОЧЕМЕ БЫТИ.“

Александер ПАВЛОВІЧ, будитель Русинів

Rusín a Ľudové noviny
Duchnovičovo nám. 1
081 48 Prešov 1
D+2
VsRP - 664/2003

Platené v hotovosti
080 02 PREŠOV 2